

Minder fosfaat, maar nog bijna net zoveel stikstof in de mest

Resultaten van vijftien jaar mestbeleid

In ons land wordt al lang veel te veel mest geproduceerd. Dat leidt tot grote overschotten aan stikstof en fosfaat. Het teveel van deze mineralen vervuult onze lucht, water en bodem. Sinds de overheid in 1984 paal en perk heeft gesteld aan de groei van de intensieve veehouderij, is de uitstoot van fosfaat afgenomen. De stikstofuitstoot is nog bijna even groot als vijftien jaar geleden.

De huidige mest- en mineralenoverschotten zijn het gevolg van de sterke groei van de intensieve veehouderij en de intensivering van de landbouw. In de totale aanvoer van stikstof en fosfaat naar de bodem is de bijdrage van de landbouwsector dominant. Van de emissie naar de bodem komt negentig procent op landbouwgronden terecht. Meer dan de helft hiervan zit in dierlijke mest. Het teveel aan stikstof en fosfaat uit deze mest zorgt voor verstoring van natuurlijke processen in lucht, water, bodem en ecosystemen.

Milieuefficiëntie verbeterd

Het mestbeleid dat de overheid vanaf begin jaren tachtig ontwikkelde, richtte zich op de terugdringing van fosfaat uit dierlijke mest. Door de bemesting met fosfaat te beperken dacht zij dat ook de bemesting met stikstof zou afnemen. Dit is maar gedeeltelijk juist gebleken. In de periode 1984–1998 is de fosfaatuitscheiding met bijna een kwart gedaald, terwijl de stikstofuit-

scheiding met slechts zes procent is gedaald. Omdat de overheid koos voor wetgeving op basis van fosfaat werden in de eerste plaats de intensieve veehouderijbedrijven met weinig grond gedwongen de fosfaatuitscheiding van hun veestapel te beperken. Vooral de varkensboeren slaagden erin hun fosfaatuitstoot terug te dringen door hun varkens aangepast voer te geven. De cijfers spreken voor zich. Tussen 1984 en 1998 daalde de fosfaatuitscheiding van varkens van 71 miljoen kg naar 54 miljoen kg fosfaat. Tegelijkertijd nam het aantal varkens met bijna dertig procent toe. De intensiteit van de varkenshouderij nam weliswaar toe maar de milieuefficiëntie per kg geproduceerd varkensvlees is voor het mineraal fosfaat met een factor 1,6 verbeterd.

Prikkel ontbrak

De stikstofuitscheiding nam veel minder af, ondanks een krimpende rundveestapel. Dit komt omdat het stikstofgehalte van het Nederlandse milieu is toegenomen. Hierdoor krijgt het

rundvee via gras steeds meer stikstof aangeboden, die het via de mest weer uitscheidt. Bovendien bleven de varkens- en kippenstapel groeien, ondanks het mestbeleid. Bij het ontbreken van een prikkel om het stikstofgehalte van het voer te verlagen, bleef de stikstofuitscheiding per dier voor varkens en kippen min of meer constant.

Nitraatrichtlijn

Op 1 januari 1998 is het mineralenaangiftesysteem (MINAS) van kracht geworden. Boeren worden vanaf dat moment ook afgerekend op hun stikstofoverschot. De stikstofuitscheiding is in 1998 gedaald, en ook de voorlopige cijfers van 1999 duiden op een daling. Een deel van de daling is het gevolg van de extreem natte zomer van 1998. Koeien stonden meer dan anders op stal en kregen daar stikstofarmer voer. Het is dus nog te vroeg om te spreken van een structurele afname van de uitstoot als gevolg van MINAS.

Het geduld van de Nederlandse politiek, maar ook dat van Brussel begint echter op te raken. Nederlandse boeren voldoen niet aan de normen van de Europese Nitraatrichtlijn. Vanaf januari 2003 mag volgens Brussel de bemesting met dierlijke mest niet meer zijn dan 170 kg stikstof per ha landbouwgrond. In de nieuwste mestplannen van landbouwminister Brinkhorst ligt dan ook alle nadruk op stikstof. De opdracht voor de boeren is om nu de stikstofuitstoot te verminderen, zoals zij eerder deden met fosfaat.

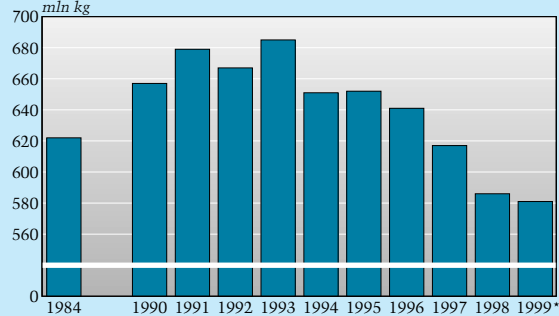
Martha van Eerd

Mestbeleid en cijfers

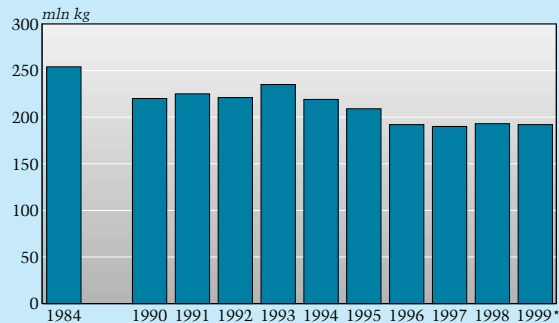
Het Centraal Bureau voor de Statistiek berekent sinds 1972 de productie van dierlijke mest op basis van dieraantallen en mestproductiefactoren per dier. Toen politiek en beleid belangstelling kregen voor mest, werden onze cijfers allengs nauwkeuriger. Maar ook die van andere instituten. Het resultaat was een overschot aan mestcijfers. Politieke discussies gingen over de betrouwbaarheid van de cijfers in plaats van over oplossingen voor het mestprobleem. In nauw overleg met de gebruikers van de cijfers hebben de belangrijkste mestcijferproducerende instituten daarom samenwerking gezocht. Vanaf 1990 publiceert het CBS nu jaarlijks uniforme cijfers volgens de berekeningsmethode van de Werkgroep Uniformering Mest- en mineralencijfers (WUM). In de WUM nemen de volgende instellingen deel: het Bureau Heffingen van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, het CBS, het Informatie en Kennis Centrum-Landbouw, het Landbouw-Economisch Instituut, het Productschap voor Diervoeder en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

Stikstof- en fosfaatuitscheiding van de veestapel

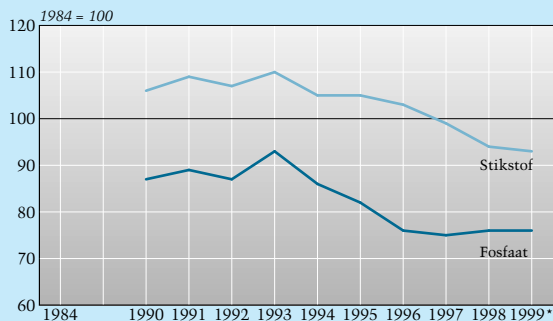
stikstof



fosfaat

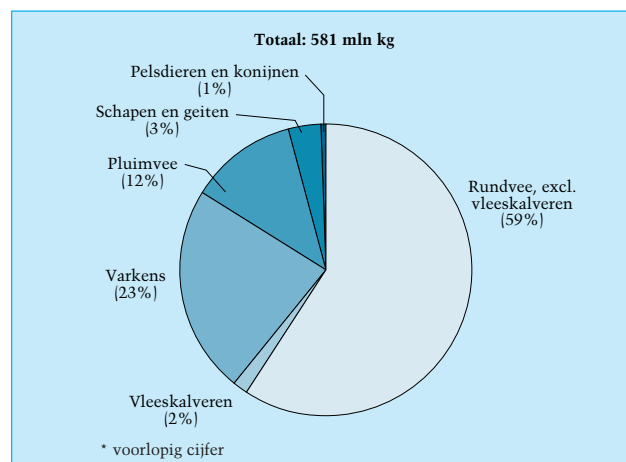


stikstof en fosfaat



* voorlopig cijfer

Stikstofuitscheiding naar veesoort, 1999*



* voorlopig cijfer

Stikstofuitscheiding, 1998
kg per ha cultuurgrond

